

ITV_INTEGROVANÁ TEMATICKÁ VÝUKA

ZÁKLADNÍ ŠKOLA PROSPERITY využívá principů Integrované tematické výuky, která je považována za otevřený vzdělávací model.

Nejprve něco málo o ITV. (Integrovaná tematická výuka – níže již jen ITV).

Vzdělávací model ITV spočívá ve vyhledávání tématu, jehož prostřednictvím žáci dosahují vzdělávacích cílů, formulovaných ve vzdělávacích standardech (vědomosti, dovednosti, postoje). Jedná se o zásadní odklon od výuky rozdrobené do 45minutových vyučovacích hodin a vyučovacích předmětů, které jsou realizovány bez vzájemných souvislostí.

Základ pro model integrované tematické výuky (ITV) představují výzkumy lidského mozku, které ukazují, že člověk je schopen se efektivně učit za určitých podmínek. Ty bývají označovány jako **mozkově kompatibilní složky**, tedy složky (podmínky) podporující lidské učení. Naopak jejich nepřítomnost učení komplikuje nebo dokonce znemožňuje. Pokaždé, když jsme se něco úspěšně naučili, obsahovala tato situace ve svém jádru tři nebo více těchto složek.

OSM MOZKOVĚ KOMPATIBILNÍCH SLOŽEK

Nepřítomnost ohrožení
 Smysluplný obsah
 Možnost výběru
 Přiměřený čas
 Obohacené prostředí
 Spolupráce
 Okamžitá zpětná vazba
 Dokonalé zvládnutí

NEPŘÍTOMNOST OHROŽENÍ

Pravidla pro vytváření nepřítomnosti ohrožení ve třídě:

- Trvejte na tom, aby žáci nechali jazyk a postoje televizních situačních komedií za dveřmi.
- Vytvořte třídu jako místo, kde spolu pracují rozumné lidské bytosti.
- Dosáhněte toho, aby se žáci cítili uznávaní jako lidé, kteří jsou důležití a které stojí za to znát a stýkat se s nimi.
- Provádějte pravidelně činnosti na stmelení skupiny přinejmenším jednou za týden (intenzivně na začátku roku, dokud se nevybuduje důvěra).
- Nepředpokládejte, že žáci přicházejí do školy se sociálními dovednostmi a ŽIVOTNÍMI DOVEDNOSTMI, učme je tomu.
- Tím, že budete důsledně nabízet žákům smysluplné kurikulum, vytvoříte očekávání, že pokud něco nabízíte, je to možné provést a, což je nejdůležitější, stojí to za jejich čas pečlivé přemýšlení.

Jen pro zajímavost: sepsané životní dovednosti

ČESTNOST

-chovat se podle vědomí, co je správné a co je špatné

INICIATIVA

-udělat něco, protože je třeba to udělat

PRUŽNOST

-schopnost změnit plán, pokud je to potřebné

ŽIVOTNÍ DOVEDNOSTI

VYTRVALOST

-pokračovat navzdory obtížím

ORGANIZOVÁNÍ

-plánovat, sestavit a provádět věci uspořádaným způsobem, držet věci v pořádku, připravené k využití

SMYSL PRO HUMOR

-smát se a být hravý, aniž by se to dotklo někoho jiného

ÚSILÍ

-snažit se, jak to nejvíc jde

ZDRAVÝ ROZUM

-užívat dobrý úsudek

ŘEŠENÍ PROBLÉMU

-hledat řešení obtížných situací i každodenních problémů

ODPOVĚDNOST

-reagovat, když je to vhodné, být odpovědný za své činy

TRPĚLIVOST

-čekat klidně na někoho nebo na něco

PŘÁTELSTVÍ

-dělat si přátele a udržovat si je vzájemnou důvěrou a péčí

ZVÍDAVOST

-touha dozvědět se nebo vědět o světě kolem sebe

SPOLUPRÁCE

-pracovat společně směrem ke společnému cíli nebo společné úloze

STAROSTLIVOST

-cítit zájem o druhé

SMYSLUPLNÝ OBSAH

Pravidla pro vytváření smysluplnosti:

poskytujte dětem přímou interakci se skutečným světem

- zajistěte, aby kurikulum bylo přiměřené věku, žákovi srozumitelné podle vývojového období jeho mozku
- nepředpokládejte a nevyžadujte zkušenosti, které žák nemá
- nabízejte obsah, jenž podněcuje zájem jak žáků, tak i učitele
- a splňujte následující kritéria:
 - je tvořivý /a tak hodný zapamatování)
 - je užitečný (je vedený v mozku pod několika „adresami“, z nichž každá označuje způsob, o kterém je žák přesvědčen, že bude užitečný, tato užitečnost velmi zvyšuje „oživitelnost“ poznatků)
- vytváří citové spojení mezi učitelem a žákem (tím se vytváří dostatek adrenalinu, aby se naučené přeneslo z krátkodobé do dlouhodobé paměti)

MOŽNOST VÝBĚRU

Pravidla pro umožnění výběru:

- nabídka možností volby by měla být opravdová – měla by být skutečně rozmanitá (založená na „proč a proto“ dětského věku, na sedmi typech inteligence, úrovních Bloomovy taxonomie atd.)
- Každá volba by měla sloužit k tomu, aby žáky vedla k dokonalému zvládnutí vybraného klíčového učiva, možnost výběru neznamená spoustu s ničím nesouvisející zábavy nebo banální činnosti
- kdykoliv je to možné, nezapomeňte na hravost, pamatujte na T.U.E. (mozek bude reagovat na podání, které je **T**vořivé, **U**žitečné a které vytváří **E**mocionální vazby mezi učitelem /nebo obsahem/ a žákem
- nabídnutý výběr by měl žáky uvést do skutečného života a poskytnou jim zážitky typu *být při tom....*

PŘIMĚŘENÝ ČAS

Pravidla pro poskytování přiměřeného času:

- odstraňte „pravidelný rozvrh“ se všemi časovými údaji
- zpomalte - plánujte spíše na pojmové než faktografické úrovni, budete mít méně práce, takže ji budete moci povést pečlivě

- zahrňte do plánu čas pro „příležitost použít poznatky“ a dříve, než přejdete k dalšímu období, vyzkoušejte to, co jste se učili, v přirozeném prostředí
- nebojte se připustit, aby hodina žila svým vlastním životem, využívejte vhodných momentů a otevřete okna pro neočekávané chvíle, pokud jsou děti skutečně zaujaté. Jejich zájem a vzrušení je povede na neplánovaný výlet, dobrodružství v zemi „Co to pro mě znamená? K čemu je to dobré? Učit se učit, učit se, jak řídit vlastní učební proces – to zabere čas.

OBOHACENÉ PROSTŘEDÍ

Pravidla pro obohacené prostředí:

- uvádějte děti do reality, používejte původní, skutečné zdroje
- pouze a jedině potom, když jste vyčerpali původní zdroje, používejte nepřímou zkušenost, která umožňuje dotýkat se skutečných věcí (ne umělohmotných náhražek)
- knihy a tiskopisy, video a obrázky se mají používat jako doplňující rozšíření toho, co se žáci učili z přímé zkušenosti
- zaříďte v každé třídě knihovnu poskytující rozsáhlé poznatky – odborné knihy, encyklopedie, CD – nahrávky, video nahrávky
- vytvořte prostředí vyhovující tělu
- nepřipusťte nepořádek, vyhněte se vyrušování a nadměrným podnětům
- měňte často nástěnky a výstavky, ať jsou v souladu s tím, co se žáci právě učí
- odstraňte staré věci kromě několika podstatných, které budou látku výrazně připomínat
- zvažte možnost nekoupit učebnice pro celou třídu, kupte jich jen pár pro potřebu učitelů a peníze vynaložte na poskytnutí zkušeností typu být u toho a na nákup materiálu, kterého se budou moci žáci dotýkat (skutečné věci, ne náhražky)
- počítejte ve výuce pravidelně s hosty, kteří mohou říci něco k probíranému tématu
- vše, s čím se žáci ve škole setkávají, by mělo být minimálně tak desetkrát bohatší – a to jsme jen na začátku

SPOLUPRÁCE

Pravidla pro podporování spolupráce:

- pamatujte na pravidla soužití a na ŽIVOTNÍ DOVEDNOSTI, jsou úhelnými kameny interpersonálních dovedností
- naplánujte si alespoň měsíc na procvičování společné práce, než sociálně ustavíte domovské skupiny
- nepoužívejte skupiny jako odměnu nebo trest, skupiny představují způsob, jak funguje svět
- při spolupráci musí mít používané vědomosti pro žáka smysl a řešení problémů musí být spojeno s běžným životem, nesmí jít o bezduchá cvičení
- je třeba rozlišovat mezi tím, kdy dva nebo tři žáci spolu sdílí tutéž úlohu, a skutečnou spoluprací, kdy jde o společný úkol a o rozvoj žádoucích skupinových a sociálních dovedností

OKAMŽITÁ ZPĚTNÁ VAZBA

Pravidla pro okamžitou zpětnou vazbu:

- pečlivě vybírejte, co si budete brát domů – pracovní zatížení žáků je také pracovní zatížení učitele
- uspořádejte skupinovou práci tak, aby každý ve skupině dostal zpětnou vazbu pokud možno ke všemu – k obsahu i k procesu – od učitele nebo od spolužáků
- při hodnocení používejte dvě základní zásady: hodnotte to, co má hodnotu (ne pouze to, co se snadno hodnotí), a ujistěte se, že projekt nebo produkt, který jste si vybrali pro hodnocení žáků, je hodnotný jak pro žáky, tak sám o sobě
- pomozte žákům, aby byli citlivější vůči zpětným vazbám, které poskytuje skutečný svět, pomozte naučit se v dialogu se sebou samými analyzovat svou vlastní práci, pomozte jim rozvinout důvěru ve vlastní schopnosti, aby byli schopni sami sobě poskytovat zpětnou vazbu, což je nepostradatelná schopnost pro celoživotní vzdělávání

- změňte kurikulum a pomůcky, začněte s obsahy ze skutečného života a používejte zdroje a události skutečného života, když se pro skupinovou kooperativní práci zadávají úkoly tohoto druhu, je mnohem snazší dávat individuální (i skupinovou) zpětnou vazbu
- nepřehlédněte nebo nepodceňujte sílu a hodnotu zpětné vazby od vrstevníků

DOKONALÉ ZVLÁDNUTÍ

Pravidla pro dokonalé zvládnutí:

- zdůrazňuje osobní maximum spíše než známky, vysvětluje, že kritérium osobního maxima neznamena normu stejnou pro všechny, ale je individuální a přiměřené každému žákovi. Pamatujte, že se snažíte vytvářet postoje a dovednosti pro celoživotní vzdělávání, a ne třídit žáky na dobré, průměrné, a slabé
- pokud systém od vás vyžaduje, abyste dávali známky, zaveďte přístup „splňuje – nespĺňuje“, založený na hodnocení činností co nejvíc se přibližujících skutečnému životu
- vysvětlíte důkladně vašim nadřízeným, co chcete dělat, a seznamte je také s výzkumy mozku, z nichž vycházíte, rovněž vysvětlíte, jak budete přesvědčovat o svém přístupu rodiče
- než začnete, vysvětlíte důkladně rodičům, co zamýšlíte dělat při vysvětlování jim uvádějte hodně příkladů ze skutečného světa, uveďte také příklady posuzování, jež mohou používat doma, aby poskytli svému dítěti zpětnou vazbu použitím kritérií autentického hodnocení
- demystifikujte hodnocení, vězte, že čím skutečnější bude použití znalostí a dovedností, tím snadněji budou moci žáci (a rodiče) usuzovat sami pro sebe, zda „to zvládli nebo ne“, a tak posuzovat svůj vlastní pokrok vzhledem k dokonalému zvládnutí. Totéž platí pro rodiče (a pro učitele a pro pracovníky školských úřadů).

Východiskem je společné téma, které si s dětmi zvolíme. Od něho se pak odvíjíme konkrétními výukovými postupy, vztahujeme k němu očekávané výstupy.

Kritéria pro výběr tématu:

- Téma musí mít obsah i použití se skutečným světem, spojitost se světem žáků.
- Téma má charakter „zde a nyní“, má dopad na život každého žáka, přivádí žáka k poznání, má použití a hodnotu i mimo školu.
- Téma musí být realizovatelné ve třídě.
- Téma umožňuje vytvořit si ve školní třídě prostředí, situace, jejichž účinky budou podobné těm, které zažíváme, jsme-li v situacích „reálných“.
- Téma a jeho realizace je přiměřená věku dětí.
- Téma musí stát za čas, který mu věnujeme.
- Téma je pojátkem mezi dílčími podtématy.
- Název tématu by měl děti „chytit“.

Model integrované tematické výuky vytvořila (a ve své knize z roku 1993 popsala) američanka Susan Kovaliková ve spolupráci s Karen Olsenovou. Vycházela ze své praxe při práci s nadanými dětmi a z výzkumů o činnosti lidského mozku. Cílem bylo vytvoření vzdělávacího modelu pro nadané žáky vycházející z výzkumu lidského mozku. Prakticky se jednalo o propojení pedagogiky a medicíny.

Tento typ výuky je založen na jednom celoročním sjednocujícím tématu a jeho rozepsání do všech rozvětvlujících se témat a dovedností, které obsahuje. Téma je odrazem skutečného života. Mělo by žáka přitahovat i ve volném čase a mělo by skutečně ovlivnit jeho život. S takto komplexním přístupem k integrované tematické výuce se setkáváme ojediněle. Častěji můžeme zaznamenat jednodenní nebo týdenní integrovanou tematickou výuku. Sjednocujícím prostředkem je především hlavní téma. Dílčí témata této výuky pak mohou být realizována několika vyučujícími v různých předmětech. Příkladem integrované tematické výuky může být situace, kdy se v několika předmětech ve stejném období vyučuje shodné

téma (např. voda, naše město, peníze). Každý předmět pak většinou k tématu přistupuje ze svého úhlu pohledu, tedy vlastně izolované.

Zdroj: Susan Kovalíková, Karen Olsenová: Vzdělávání pro 21. století – Integrovaná tematická výuka – MODEL (Spirála, Kroměříž 1995)

A JAK JE TO U NÁS? V PROSPERITĚ...

Každé téma (tematický projekt) rozpracováváme do dílčích aplikačních úkolů, které jsou situovány na 1. stupni do center aktivit ve třídě. Úkoly se snažíme připravit tak, aby k jejich řešení potřebovaly žáci v centrech aktivit přibližně stejné množství času, což nám následně usnadňuje organizaci práce ve třídě.

V rámci skupinové práce pracují žáci v konkrétní roli. Úkoly jsou koncipovány na skupinové i samostatné. Důraz je kladen nejen na proces, ale i výstup a závěrečnou reflexi, kterou považujeme za stejně podstatnou.

Pro žáky (nebo celou skupinku žáků), které úkol splní v kratším časovém limitu, jsou připraveny další aktivity nebo si mohou zvolit další činnost dle vlastní volby v rámci daného CA (centra aktivit – učebního koutku), a to např. četbu, hledání prohlubujících informací o tématu, rukodělnou činnost nebo práci s učební pomůckou...).

Zároveň si mohou zvolit roli asistenta, kdy mohou pomoci ostatním při dokončování úkolů.

Nejčastěji pracujeme na týdenních tematických projektech, případně tematickém dnu, kdy je dané téma mezipředmětově propojeno podle předmětů konkrétního dne v konkrétním ročníku. Pokud se jedná o formu týdenních projektů je práce žáků koncipována do tzv. Učebních koutků – neboli center aktivit vzdělávacího programu **ZAČÍT SPOLU**. V síti škol ZaS jsme oficiálně od roku 2023. Nejde však jen o koncepci a učení se ve formě učebních koutků, ale o přijetí určité filozofie, která je ve značné míře v souladu s koncepcími záměry ZÁKLADNÍ ŠKOLY PROSPERITY.

Více informací: <https://www.zacitspolu.eu/>

Za inspirující a smysluplnou pro vzdělávací koncept ZÁKLADNÍ ŠKOLY PROSPERITY považujeme návaznost na 2. stupni ve formě **EDUSCRUMU**.

EduScrum je framework, díky kterému mohou studenti efektivně a zároveň kreativně dosahovat učebních cílů a též osobnostního růstu na nejvyšší možné úrovni. EduScrum je procesně nenáročný, snadno pochopitelný a těžce ovladatelný, protože týmy studentů se řídí samy. Studenti plánují a vymezují své vlastní aktivity a zároveň sledují a ovládají vlastní pokrok. Učitel určuje obsah, koučuje a uděluje rady. Učitel rozhoduje o tom **Proč** a **Co**, žáci rozhodují o tom **Jak**. S eduScrumem studenti přebírají odpovědnost za vzdělávací proces, což podporuje přirozenou vnitřní motivaci, zábavu během práce, ale i osobní růst a lepší výsledky.

Zdroj a více informací na: <https://www.eduscrum.cz/co/>

